

SKENOVANIE STARÝCH MÁP

Martin ZEMAN, Dagmar KUSENDOVÁ

Scanning old maps

Abstract: The International Cartographic Association dedicated the year of 2016 as the International Map Year (www.mapyear.org). In relation to this activity, the Cartographic Association of the Slovak Republic organized a scholarly event promoting old analogous maps and their preservation by the methods of digitizing. The invited representatives of the hosting Slovak Environment Agency in Banská Bystrica and other speakers from universities delivered various talks on archiving and cataloguing maps in Slovakia. They also explained methods of digital processing of the old maps and their application in contemporary decision making, landscape research and importance for historical cartography. The event involved an important part of announcing a public Call for rescuing old maps by non-profit scanning and further professional assistance for all those interested in preservation of old cartographic heritage in Slovakia. More information on the organized seminar, call, and future events within the International Map Year are published on the website of the Cartographic Association of the Slovak Republic www.slovakcarto.sk.

Keywords: old map, international map years, scanning, digitalization

Dňa 14. októbra 2015 sa uskutočnil vedecko-odborný seminár pod názvom *Skenovanie starých máp* organizovaný Kartografickou spoločnosťou Slovenskej republiky (KS SR) a Slovenskou agentúrou životného prostredia (SAŽP) pre záujemcov o skenovanie a ďalšie digitálne spracovanie starých mapových diel. Seminár bol organizovaný v rámci medzinárodného roku mapy, ktorý vyhlásila medzinárodná kartografická asociácia (ICA – International Cartographic Association) s podporou Organizácie spojených národov (OSN) na roky 2015 – 2016. Viac informácií k podujatiu poskytuje webová stránka ICA www.mapyear.org.

Seminár sa uskutočnil v zasadačej miestnosti SAŽP na Tajovského ulici v Banskej Bystrici v odbornej garancii predsedu KS SR Ing. Róberta Fencíka, PhD. (Stavebná fakulta Slovenskej technickej univerzity v Bratislave – SvF STU) a Ing. Martina Zemana (SAŽP Ministerstva životného prostredia SR) a za výdatnej organizátorskej pomoci doc. RNDr. Dagmar Kusendovej, CSc. (Prírodovedecká fakulta Univerzity Komenského v Bratislave – PríF UK), Ing. Ľudmily Zemanovej (SAŽP, Banská Bystrica) a Ing. Jakuba Straku (SvF STU). Spolupracujúcou organizáciou bol Geodetický a kartografický ústav v osobe vedúceho Ústredného archívu geodézie a kartografie (ÚAGK) RNDr. Adriana Beláka a mediálnym partnerom komunitný portál Geoinformatika.sk. Cieľom seminára bolo informovať zúčastnených o dostupnosti starých máp najmä prostredníctvom webových mapových služieb a o súčasných technológiách používaných pri digitalizácii máp a mapových zbierok.

V prvej časti seminára vystúpili so spoločnou prezentáciou Róbert Fencík s Dagmarou Kusendovou, ktorá sa venovala mapovým archívom a zbierkam na Slovensku. Prehľadne opísali jednotlivé inštitúcie a ich mapový fond včítane jeho zamerania, stav digitalizácie a prezentácie mapových diel na internete spolu s cieľmi a plánmi prezentovaných inštitúcií v tejto oblasti.

V ďalšom príspevku vystúpili Mgr. Miroslav Kožuch, PhD. a Mgr. Alexandra Benová, PhD. z PríF UK v Bratislave na tému spracovania, interpretácie, analýzy a využitia starých máp. Účast-

Ing. Martin ZEMAN, Slovenská agentúra životného prostredia, Tajovského 28, 975 90 Banská Bystrica, e-mail: martin.zeman@sazp.sk

doc. RNDr. Dagmar KUSENDOVÁ, PhD., Univerzita Komenského v Bratislave, Prírodovedecká fakulta, Katedra humánnej geografie a demografie, Mlynská dolina, Ilkovičova 6, 842 15 Bratislava, e-mail: kusendova@fns.uniba.sk

níkom priblížili technologický postup digitalizácie máp od skenovania, vyhľadania identických bodov až po matematické základy transformácie mapy do súradnicového systému. V druhej časti nám predstavili ukážky polohopisných dobových plánov mesta Senec a ich priestorovú analýzu a vzájomné porovnanie z prác študentov ekonomickej školy, ktorá tam sídlila v 2. polovici 18. storočia.

Po prestávke vystúpil Ing. Peter Pišút, PhD. z Prírodovedeckej fakulty UK Bratislava s témou využitia starých máp pri výskume sídiel a krajiny, kde na množstve dobových mapových podkladoch dokumentoval zmeny priebehu toku rieky Váh v okolí Leopoldova a blízkeho okolia. Prednáška bola stručným sumárom veľkomierkového historického výskumu (Pišút et al., v tlači) vývoja riečnej krajiny na báze širokého spektra zdrojových údajov vo forme dobových máp a plánov s využitím progresívnych nástrojov geografických informačných systémov a geomorfologických metód. Ide o dobrý príklad dobovej rekonštrukcie krajiny, ktorá sa stáva významným zdrojom informácií pre decíznu sféru, a to najmä pre územno-plánovaciu prax.

Na záver odznela prezentácia Martina Zemana z SAŽP na tému záchranu starých historických máp, v ktorej okrem ukážok využitia starých máp pre územné plánovanie zverejnil výzvu na záchranu starých máp formou bezplatnej digitalizácie (skenovania) na vybraných pracoviskách disponujúcich vhodným technologickým zázemím a odbornými znalosťami. Výzva je určená širokej verejnosti, ktorá má záujem o digitálne spracovanie svojich súkromných (rodinných) mapových zbierok, ale aj zástupcom samospráv a ich mapovým archíváliám roztrúsených v obecných a ďalších archívoch. Ich digitalizáciou by sa dali zachrániť pre budúce generácie jedinečné mapové podklady. Plný text výzvy uvádzame nižšie, kompletne informácie o výzve na záchranu starých máp nájdú záujemcovia na webovej stránke KS SR (www.slovakcarto.sk).

Seminár, s plodnou diskusiou necej dvadsiatky účastníkov z pracovísk ústrednej štátnej správy, samosprávy a akademického sektora, oficiálne odštartoval kampaň záchranu starých máp na Slovensku. Súčasťou seminára bola výstavka mapových archíválií a mapovej zbierky Slovenskej agentúry životného prostredia a súkromnej zbierky Martina Zemana.

Obr. 1 Pohľad na účastníkov a prednášateľov podujatia v priestoroch SAŽP

Obr. 2 Hlavný iniciátor a organizátor seminára – Martin Zeman

Obr. 3 Logo podujatia

INTERNATIONAL MAP YEAR 2015–2016

Pri príležitosti medzinárodného roku mapy Kartografická spoločnosť SR
v spolupráci so Slovenskou agentúrou životného prostredia
a Geodetickým a kartografickým ústavom ponúka

SKENOVANIE STARÝCH MÁP

CIEĽ

Vytvoriť digitálnu zbierku starých máp
Zachrániť staré mapy pred poškodením a zničením
Sprístupniť staré mapy prostredníctvom webového portálu

TERMÍN

október 2015 – september 2016

KDE

SKENOVACIE PRACOVISKÁ

BRATISLAVA

Geodetický a kartografický ústav
Bratislava (www.gku.sk)

Ústredný archív
geodézie a kartografie

Kontakt: RNDr. Adrián Belák
tel.: 02-208 162 13
uagk@skgeodesy.sk

BANSKÁ BYSTRICA

Slovenská agentúra životného
prostredia (www.sazp.sk)

DATACENTRUM – rezortné
stredisko enviro dát a info služieb

Kontakt: Ing. Martin Zeman
tel.: 048-43 74 146
martin.zeman@sazp.sk

www.slovakcarto.sk
www.sazp.sk
www.gku.sk

Obr. 4 Výzva na záchranu a skenovanie starých máp

Literatura

PIŠŮT, P., PROCHÁZKA, J. MATEČNÝ, J., BANDURA, P. (2016, v tlači). *Vývoj koryta Váhu pri Leopoldove v 17. – 20. storočí a odozva rieky na zásahy človeka*. Bratislava : Univerzita Komenského, 273 s.

S u m m a r y

Scanning old maps

The assets of the seminar can be summarized as follows. Digitizing of maps and other cartographic products is not addressed in a complex manner in Slovakia. This task is dealt with at various institutions or within various state resort projects without a mutual collaboration and support. The Central state archive of geodesy and cartography at the Office of geodesy, cartography and cadastre is the most significant institution. The archive was established in 1990 as a specialized public central archive of special importance from the point of view of archiving documents of geodesy and cartography. The archived products can be found in the database of the Office (<https://www.geoportal.sk/>). A smaller collection of old maps, but the largest archive of aerial imagery is stored by the Topographic institute of the Department of defence in Banská Bystrica. Important collections of old maps are managed by Heritage Office of the Slovak Republic, for example maps of the 1st, 2nd, 3rd military mapping. There is also the VadeMecum project which purpose is to manage digitizing of maps, atlases, and globes in the form of a virtual guide within the collections of state archives (<http://vademecum.vsnet.sk/vademecum/>).

The range of foreign and also domestic geoinformation applications is growing. They provide means for accessing historical maps for the territory of Slovakia via internet and various web services, such as Historical orthophotomap of Slovakia <http://mapy.tuzvo.sk/HOFM/Default2.aspx>, Historical maps of the Habsburg Empire – <http://mapire.eu/>, old maps of the Bohemia, Moravia and Silesia, partly Slovakia – <http://oldmaps.geolab.cz>). These products are also included in the National geoportal (established by the Law nr. 3/2010 Z. z. on the national infrastructure for spatial information) in the section of Historical mapping (<http://geoportal.gov.sk/narodny-geoportal/galeria-map-a-mapovych-kompozicii>). The seminar participants positively evaluated the optimal choice of talks, which covered a wide range of topics from scanning, archiving and distribution of old cartographic products. They also enjoyed opportunity for networking and share their Professional experience.

Fig. 1 Participants and presenters in the event venue of the Slovak Environment Agency

Fig. 2 The main initiator and organizer of the seminar – Martin Zeman

Fig. 3 The event logo

Fig. 4 Call for rescuing old maps

Prijaté do redakcie: 10.decembra 2015

Zaradené do tlače: december 2015